

5 Den avlidne

Prop. 1989/90:87, Prop. 1986/87:1, Prop. 1958:B 23

5.1 Personuppgifter

Avlidnes personuppgifter

Bouppteckningen ska innehålla uppgift om den avlidnes fullständiga namn, personnummer, dödsdag, adress till dödsboet och civilstånd. Den bouppteckningsblankett som skickas ut från SKV har dessa uppgifter förtryckta. Uppgifterna hämtas från folkbokföringen.

5.2 Forum

Folkbokförd

Den avlidnes folkbokföringsort den 1 november året före dödsfallet är avgörande för till vilket skattekontor hos SKV som bouppteckningen ska inges. Av SKV:s broschyr om bouppteckning och av SKV:s webbplats, www.skatteverket.se, framgår närmare uppgifter om vilket skattekontor som gäller.

Hemvist

Om den avlidne inte var folkbokförd i Sverige men folkbokföringsmässigt får anses ha haft sitt hemvist i landet vid dödsfallet ska bouppteckningen inges till SKV i den region där hemvistorten var belägen. Om den avlidne har känd hemvist utomlands och i övriga fall ska bouppteckningen inges till SKV, Region Stockholm.

5.3 Tillämpningen av utländsk arvsrätt

Svensk medborgare

Ärvdabalkens regler om arv och testamente är i princip tillämpliga endast om den avlidne var svensk medborgare. Svensk arvsrätt tillämpas i dessa fall oavsett om den avlidne hade hemvist i Sverige eller utomlands (1 kap. 1 § IDL). Särskilda regler gäller emellertid för svenska medborgare som vid dödsfallet var bosatta i ett annat nordiskt land, se avsnitt 2.2.3.

Medborgare i annat nordiskt land, hemvist i Sverige

Ärvdabalkens regler om arv tillämpas även då den avlidne var medborgare i ett annat nordiskt land men hade hemvist i Sverige. Undantag gäller för det fall att bosättningen hade varat mindre än fem år och dödsboet begär att den avlidnes nationella lag ska tillämpas, se 1 § lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare. Beträffande testamente

	och arvsavtal efter medborgare i ett annat nordiskt land gäller särskilda regler (se 9–13 §§ samma lag).
Medborgare i utomnordiskt land, hemlandets arvsrätt	Var den avlidne medborgare i ett utomnordiskt land tillämpas den arvsrätt som gällde för honom i hans hemland (1 kap. 1 § IDL). Även för utomnordiska medborgare gäller särskilda regler för testamente och arvsavtal (1 kap. 3–7 §§ IDL). Allmänna arvsfondens rätt i vissa fall regleras i 1 kap. 11 § samma lag.
Internationell privaträtt och renvoi	Den internationella privaträtt som råder i hemlandet kan ibland återförvisa arvsrätten till bosättningslandet, s.k. renvoi. Det skulle medföra att den svenska arvsrätten trots allt blir tillämplig. I fråga om de närmare bestämmelserna hänvisas till den internationella privaträtten på området. Normalt tillämpar inte SKV renvoi i sina ärenden.
Utländsk lag okänd	Är innehållet i utländsk lag inte känt för SKV ska ingivaren tillhandahålla utredning om innehållet. Denna hämtas lättast från Utrikesdepartementet, Enheten för konsulära och civilrättsliga ärenden (KC), Gustav Adolfs torg 1, 103 39 STOCKHOLM, tfn 08-405 10 00. Sökande kan föreläggas att ge in utredning kring den utländska rätten. Många gånger är det smidigare att SKV själv inhämtar uppgifter om den utländska rätten. När SKV gör det ska den även undersöka om det kan bli aktuellt med utredning beträffande förmögenhetsförhållandet inom äktenskapet.
Svensk rätt och utländsk arvsrätt	När en bouppteckning ska förrättas i Sverige gäller alltid svensk rätt i fråga om själva förrättningen. Detta gäller även om utländsk arvsrätt ska tillämpas beträffande fördelningen av arvet (2 kap. 1–2 §§ IDL och 19 § lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare)

5.4 Särskilt om civilståndet

Gift	Om den avlidne var gift ska bouppteckningen innehålla uppgift om efterlevande maka/e. Det ska även antecknas om mål angående äktenskapsskillnad pågår mellan makarna vid dödsfallet.
Mål om äktenskapsskillnad	Om en make dör när ett mål om äktenskapsskillnad pågår är reglerna om efterlevande makes arvsrätt i 3 kap. ÄB inte tillämpliga. Även ett testamente till förmån för maken är utan verkan (11 kap. 8 § ÄB). Vid bodelningen ska bestämmelserna om bodelning i anledning av äktenskapsskillnad tillämpas (9 kap. 11 § ÄktB). Ett mål om äktenskapsskillnad anses pågå från tidpunkten för talans väckande tills 1. domen på äktenskapsskillnad vunnit laga kraft eller 2. domstolen istället avvisat eller avskrivit frågan och beslutet

	har vunnit laga kraft eller slutligen
	3. frågan om äktenskapsskillnad dessförinnan har förfallit enligt 5 kap. 3 § ÄktB.
Registrerat partnerskap, bpt-uppgifter	Om den avlidne levde i ett registrerat partnerskap ska uppgift om efterlevande partner antecknas i bouppteckningen. Om mål om upplösning av partnerskapet pågår ska detta antecknas särskilt.
Tidigare gift	Har den avlidne tidigare varit gift ska detta alltid antecknas i bouppteckningen.
Frånskild, dödsbodelägare	Om den avlidne var frånskild kan den frånskilda maken vara att betrakta som dödsbodelägare om bodelning i anledning av skilsmässan inte har skett. Särskilt i de fall kort tid förflutit mellan äktenskapsskillnaden och dödsfallet finns anledning att närmare undersöka detta. Antyder uppgifterna i bouppteckningen inte motsatsen, kan SKV i allmänhet utgå från att bodelning med anledning av äktenskapsskillnaden har skett.
Änka eller änking, bpt-uppgifter	Om den avlidne var änka eller änking ska bouppteckningen innehålla uppgift om eventuella efterarvingar till den tidigare avlidne maken. Om efterarvingar finns ska alltid bouppteckningen efter den först avlidne maken samt – om bodelning och arvskifte skett i boet efter maken – delningshandling vara fogade till bouppteckningen efter den avlidne.
Efterarvingar	
Sambo, dödsbodelägare	Om den avlidne vid tiden för dödsfallet var sambo ska den efterlevande sambon antecknas i bouppteckningen. Detta gäller oavsett om samboförhållandet var homosexuellt eller heterosexuellt. Den efterlevande sambon är dödsbodelägare genom sin rätt till bodelning. Ska bodelning inte ske är sambon inte dödsbodelägare. Jfr vidare 6.6.2. Även en sambo i ett upplöst samboförhållande kan vara dödsbodelägare om bodelning ska ske men ännu inte har ägt rum. Observera att ett testamente till förmån för tidigare sambo kan vara utan verkan (11 kap. 8 § ÄB).

5.5 Äktenskap med utländsk anknytning

5.5.1 Allmänt

Om den avlidne var gift ska makarnas inbördes förmögenhetsförhållanden beaktas innan arvet efter den avlidne fördelas. Genom införandet av lagen (1990:272) om vissa internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden har hemvistet/bosättningslandet fått en avgörande betydelse för vilket lands lag som ska gälla vid bodelning i anledning av den ene makens död. Lagen har genom lag 2001:1141 dels fått en ny rubrik men även utökat sitt tillämpningsområde till att i förhållande till vissa länder även omfatta heterosexuella samboförhållanden.

5.5.2 Nordiska medborgare

För nordiska medborgare gäller förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap. I huvudsak ska hemvistlandets lagar beträffande förmögenhetsförhållandena tillämpas (3 § samma lag). I fråga om vissa rättshandlingar och rådigheten över fast egendom gäller särskilda regler (3 och 4 §§ samma lag).

5.5.3 Utomnordiska medborgare

Enligt lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden ska lagen i den stat där makarna tog sitt hemvist när de gifte sig tillämpas på förmögenhetsförhållandena, om de inte träffat avtal om annat (4 § 1 st.). Om makarna efter giftermålet flyttar och stadigvarande bosätter sig i en annan stat ska den statens lag tillämpas på deras förmögenhetsförhållande efter två års bosättning (4 § 2 st.). Om båda makarna tidigare har haft hemvist i det landet eller om båda makarna är medborgare i staten tillämpas dock den statens förmögenhetsförhållande så snart de tagit hemvist där.

Lagvalsavtal

Makarna kan träffa avtal om vilket lands lag som ska vara tillämplig på deras förmögenhetsförhållande (3 § samma lag). Ett avtal kan träffas vid äktenskapets ingående eller senare. Ett sådant avtal kan även träffas vid bodelningen i anledning av dödsfallet. I detta senare fallet träffas avtalet mellan den efterlevande maken och den avlidnes arvingar eller universella testamentstagare (3 § 2 st. samma lag). I det senare fallet ska observeras att man bara kan träffa avtal om den lag som tillämpas i den efterlevandes hemland och inte i den avlidnes hemland om makarna har olika medborgarskap. Jfr prop. 1989/90:87 s. 43. Jfr även Internationell arvs- och bodelningsrätt, en kommentar, skriven av Ulf Bergquist, Norstedts Gula Bibliotek 2003.

Exempel

Som exempel på det sistnämnda kan nämnas följande. En svensk man är gift med en tyska. Paret är bosatt i England sedan fem år. Makarna har inte träffat avtal om tillämplig lag på förmögenhetsförhållandet. Den svenske mannen avlider och han efterlämnar hustrun och tre särkullbarn. I avsaknad av avtal ska bodelning ske enligt engelsk rätt. Den efterlevande maken kan överenskomma med mannens arvingar att tysk förmögenhetsrätt ska gälla på äktenskapet som ett alternativ till den engelska förmögenhetsrätten. Hon kan emellertid inte avtala om att svensk förmögenhetsrätt ska tillämpas.

Beträffande förfarandet vid bodelning kan svensk rätt ändå bli tillämplig (6 § samma lag). Även beträffande äktenskapsförord och fast egendom gäller särskilda regler (5 och 11 § samma lag).